

УДК 364-7-027.541:005.336.5](477)(045)

**НАПРЯМИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ**

Пеша Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів та природокористування

ORCID: 0000-0001-8367-2010

E-mail: pesh_a_iv@ukr.net

У статті розглянуто проблемні питання організації діяльності регіональних центрів соціальних служб щодо навчально-методичного забезпечення соціальної роботи та надання соціальних послуг. Представлено результати соціологічного дослідження функціональної спроможності регіональних центрів соціальних служб щодо організації навчально-методичної роботи, зокрема що стосується надання соціальних послуг, формування спеціалізованих підрозділів, надання методичної допомоги, організації навчальних заходів, визначення тематики навчання. За результатами аналізу нормативно-правових документів визначено компоненти навчально-методичного забезпечення соціальної роботи та систематизовано основні напрями навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб, відповідні завдання та форми їхньої практичної реалізації.

Ключові слова: регіональний центр соціальних служб, навчально-методична робота, соціальна робота, надання соціальних послуг, методична допомога, організація навчальних заходів.

**DIRECTIONS OF EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL ACTIVITIES
OF REGIONAL SOCIAL SERVICE CENTERS**

Piesha Iryna, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences

ORCID: 0000-0001-8367-2010

E-mail: pesh_a_iv@ukr.net

The article addresses the problematic issues related to the organization of activities of regional social service centers regarding the educational and methodological support of social work and the provision of social services in territorial communities. The definition of the term «regional social service center» is formulated, and the tasks of the regional centers' activities are identified. The results of a sociological study on the functional capacity of regional social service centers concerning educational and methodological support for the organization of social work and the provision of social services are presented, particularly in the areas of providing social services, forming specialized departments within the center, providing methodological assistance, organizing training events, and determining training topics. The study's results indicate the inadequate state of reforming the work of regional social service centers in accordance with current legislation.

Based on the analysis of normative-legal documents regulating the activities of regional social service centers, the components of educational and methodological support for social work and the provision of social services (training programs, educational and methodological complexes, methodological recommendations and manuals, information resources, practical tools and technologies, methods of professional support and supervision) are identified. The main directions of educational and methodological activities of regional social service centers are systematized (training and professional development, methodological support, the introduction of innovative technologies, information support, monitoring, and evaluation of the effectiveness of social work and

the provision of social services, formation of a social work system in the region). According to the directions of scientific and methodological activities, the corresponding tasks of the regional center's work and forms of their practical implementation are determined.

Keywords: *regional social service center, educational and methodological work, social work, provision of social services, methodological assistance, organization of training events.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Організація соціальної роботи та надання соціальних послуг на рівні територіальної громади відповідно до потреб її жителів можлива за умови висококваліфікованого кадрового забезпечення. Базову підготовку фахівців із соціальної роботи здійснюють вищі навчальні заклади, в той час як підвищення рівня професійної компетентності спеціалістів соціальної сфери та методичне забезпечення їхньої діяльності покладено на регіональні центри соціальних служб.

Регіональний центр соціальних служб – республіканський АР Крим, обласний, Київський / Севастопольський міський центр соціальних служб – заклад що провадить методичне забезпечення організації соціальної роботи, надання соціальних послуг, організовує навчання з питань проведення соціальної роботи, надання соціальних послуг (постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб», 2020) [3].

Відповідно до змін, внесених до Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» у 2020 році, основними завданнями діяльності регіональних центрів соціальних служб є:

- *методична допомога* громадам у здійсненні соціальної роботи, наданні соціальних послуг, організації навчання із соціальної роботи, надання соціальних послуг;
- *організація інформування* громад щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства, недопущення насильства, жорстокого поводження з дітьми;
- *проведення навчальних заходів* для надавачів соціальних послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям та дітям [11].

Отже, відповідно до законодавства, обласні та міські у м. Київ та Севастополі центри соціальних служб безпосередньо не надають соціальні послуги клієнтам, а мають здійснювати навчально-методичне забезпечення соціальної роботи та надання соціальних послуг на регіональному та місцевому рівнях. Таке «переформатування» роботи регіональних центрів потребує реформування організації їхньої діяльності, проведення структурної реорганізації відповідно до нормативно визначених напрямів та завдань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підготовка та методичне забезпечення фахівців соціальної сфери щодо організації соціальної роботи та надання соціальних послуг у територіальних громадах, підвищення рівня професійної компетентності фахівців є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних вчених. В останні роки опубліковано ряд наукових розробок, спрямованих на теоретичне та методичне обґрунтування умов підготовки та формування професійних компетентностей фахівців із соціальної роботи, організації та впровадження навчально-методичної діяльності у соціальній сфері на регіональному та місцевому рівнях. Зокрема, розглянуто міжнародний та вітчизняний досвід формування професійної компетентності соціальних працівників (Н. Горішна [2], М. Кузьміна [6], Г. Слезанська [16], С. Чернета [17]), особливості професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах

України (Е. Садовська, А. Ярошенко [12], І. Сидорук [14], Г. Скачкова [15]), особливості формування професійних компетентностей соціальних працівників в умовах воєнного стану (С. Садрицька [13]).

Проведено наукові дослідження щодо умов та форм роботи центрів соціальних служб за окремих напрямів соціальної роботи: досвід роботи центрів соціальних служб з формування здорового способу життя (В. Поліщук [9]); аналіз форм та методів соціальної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді при адаптації підростаючого покоління до повноцінного життя в суспільстві (М. Дугов [5]); особливості проведення профілактики девіантної поведінки неповнолітніх (Л. Нечипорук [7]). Досліджено умови організації соціальної роботи з вразливими категоріями клієнтів: організація роботи з молоддю сім'єю (А. Полянничко, І. Іонова, О. Знобей [10]); здійснення комплексної реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій (Ю. Бриндіков [1]).

Роль регіональних центрів соціальних служб щодо організації навчальної діяльності фахівців різних суб'єктів соціальної роботи та місце центрів у системі навчання та підвищення професійної компетентності фахівців із соціальної роботи досліджує Ж. Петрочко [8]. Авторкою розроблено алгоритм організації навчально-методичної діяльності регіонального центру соціальних служб, що передбачає такі складові: формування пропозиції щодо навчальної діяльності центру; визначення потреб фахівців територіальних громад у навчальних послугах; планування навчальної діяльності; підготовка та проведення навчальних занять; моніторинг та оцінка навчальної діяльності.

Водночас недостатньо вивченими залишаються питання щодо визначення складових навчально-методичної роботи регіональних центрів соціальних служб, напрямів та форм її впровадження.

Мета статті: визначити основні напрями та завдання навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб щодо організації соціальної роботи та надання соціальних послуг у територіальних громадах.

Методи дослідження. При написанні статті використано теоретичні методи (аналіз, синтез, абстрагування, систематизація, моделювання) та аналітичний метод (контент аналіз) для узагальнення й систематизації наукової інформації, аналізу нормативно-правових документів, визначення основних складових та елементів діяльності, проведення вторинного аналізу результатів соціологічного дослідження.

При підготовці статті використано результати соціологічного дослідження «Аналіз функціональної спроможності регіональних центрів соціальних служб щодо методичного забезпечення організації соціальної роботи та надання соціальних послуг», проведеного у вересні 2023 громадською організацією «Ліга соціальних працівників України» в рамках пілотної ініціативи ПРООН «Розбудова спроможності регіональних центрів соціальних служб щодо методичного забезпечення організації соціальної роботи та надання соціальних послуг» [4].

Напрями і завдання навчально-методичної роботи регіональних центрів соціальних служб визначено відповідно до положень Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» від 1 червня 2020 р. № 479.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. До 2020 року республіканський АР Крим, обласні, міські м. Києва і Севастополя центри соціальних служб (далі – регіональні центри) були суб'єктами надання соціальних послуг: фахівці центрів безпосередньо працювали з соціально вразливими категоріями клієнтів, надавали соціальні послуги та провадили

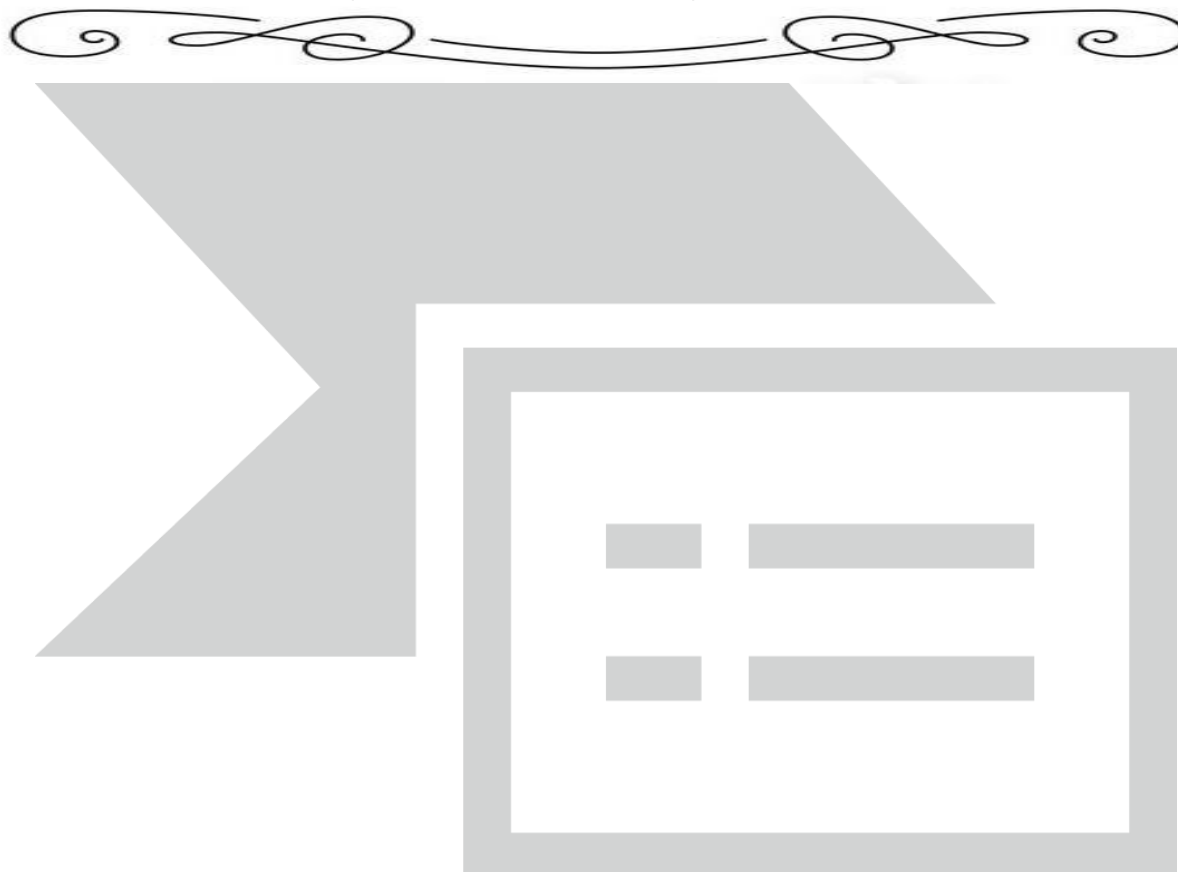
навчально-методичну, інформаційну та консультативну діяльність. У 2020 році відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» та постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» розпочато реформування системи надання соціальних послуг. Основною метою діяльності регіональних центрів соціальних служб законодавчо визначено «методичне забезпечення проведення у територіальних громадах соціальної роботи, надання соціальних послуг, соціальної допомоги, соціальної підтримки особам / сім'ям, які належать до вразливих груп населення та / або перебувають у складних життєвих обставинах, організація навчальних заходів з питань соціальної роботи, надання соціальних послуг» [4].

Переорієнтація роботи регіональних центрів внесла відповідні зміни до організації та напрямів їхньої діяльності, організації взаємодії як між фахівцями самого центру, так і з організаціями-партнерами (органами влади, державними структурами та громадськими організаціями). Основними напрямками роботи регіональних центрів наразі є організація і проведення навчальних заходів, розробка освітніх та інформаційно-методичних матеріалів (посібників, підручників, освітніх програм, тренінгів тощо), консультування фахівців з соціальної роботи, які працюють у територіальних громадах, інформування спеціалістів та населення територіальних громад щодо соціальних послуг, проведення супервізії фахівців соціальної сфери тощо.

Стан реформування роботи регіональних центрів соціальних служб демонструють результати соціологічного дослідження «Аналіз функціональної спроможності регіональних центрів соціальних служб щодо методичного забезпечення організації соціальної роботи та надання соціальних послуг», проведеного у вересні 2023 року експертами громадської організації «Ліга соціальних працівників України» в рамках пілотної ініціативи ПРООН «Розбудова спроможності регіональних центрів соціальних служб щодо методичного забезпечення організації соціальної роботи та надання соціальних послуг» [4]. Усього було досліджено роботу 24 регіональних центрів соціальних служб України.

Відповідно до законодавства з 2020 року регіональні центри соціальних служб не є надавачами соціальних послуг. Проте на час проведення дослідження 9 регіональних центрів (з 24) були зареєстровані як надавачі соціальних послуг у Реєстрі надавачів та отримувачів соціальних послуг. Зокрема це Вінницький, Дніпропетровський, Рівненський, Черкаський, Тернопільський, Херсонський, Полтавський, Івано-Франківський обласні центри соціальних служб та Київський міський центр.

Для організації навчальної та методичної роботи у складі регіональних центрів можуть формуватися спеціалізовані центри та служби. Дослідження продемонструвало що практика створення структурних підрозділів досі не є поширеною: на час проведення дослідження функціонувало 6 навчально-тренінгових центрів, 7 мобільних консультаційних пунктів, 6 мобільних служб методичного забезпечення та соціально-психологічної допомоги особам / сім'ям в громадах, які належать до вразливих груп населення та / або перебувають у складних життєвих обставинах [4]. Територіальний розподіл спеціалізованих формувань регіональних центрів соціальних служб наведено на рис. 1.

Рис. 1. Спеціалізовані формування регіональних центрів соціальних служб (станом на вересень 2023 року)

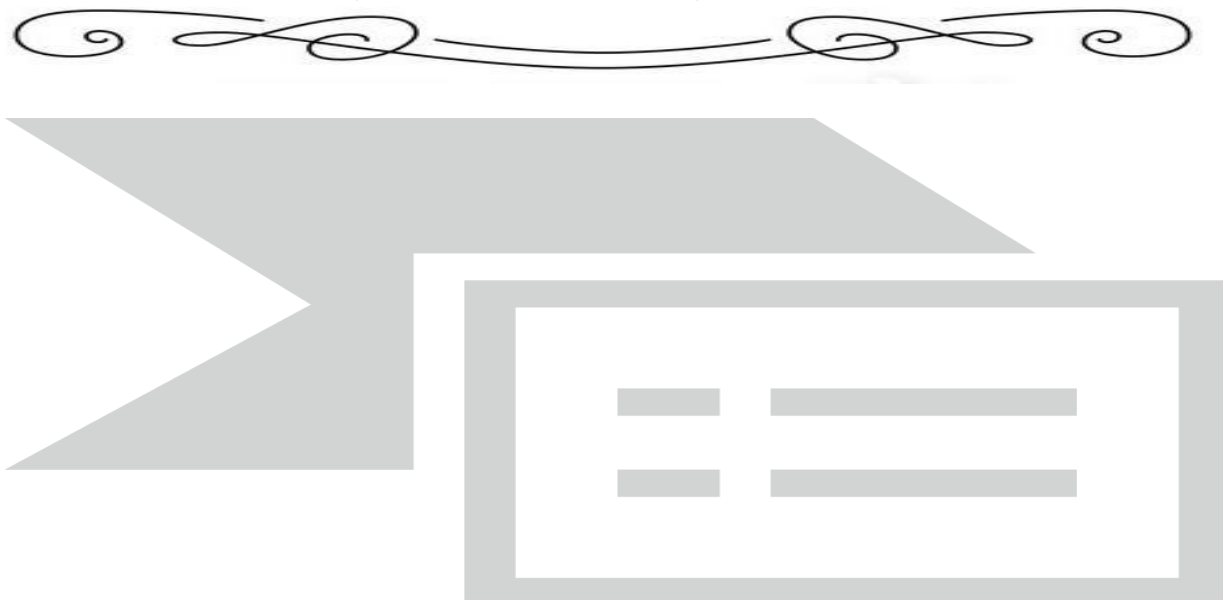
Джерело: авторська розробка за результатами [4]

Регіональні центри соціальних служб надають методичну допомогу територіальним громадам у проведенні соціальної роботи, наданні соціальних послуг у такий спосіб: організація виїздів у територіальні громади; проведення онлайн нарад; проведення онлайн / офлайн навчань для працівників виконавчих органів місцевого самоврядування; консультування / інформування територіальних громад; листування.

Відповідно своїх повноважень регіональні центри соціальних служб організують і проводять навчальні заходи з підвищення рівня професійних компетентностей фахівців соціальної сфери, які здійснюють соціальну роботу та надають соціальні послуги, працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, представників громадських організацій. Також центри здійснюють підготовку кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни / піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі; навчальні заходи з підвищення виховного потенціалу прийомних батьків, батьків-вихователів.

За результатами дослідження за 9 місяців 2023 року регіональними центрами соціальних служб було проведено 2 125 навчальних заходів, якими було охоплено майже 36 тис осіб (рис. 2), у тому числі:

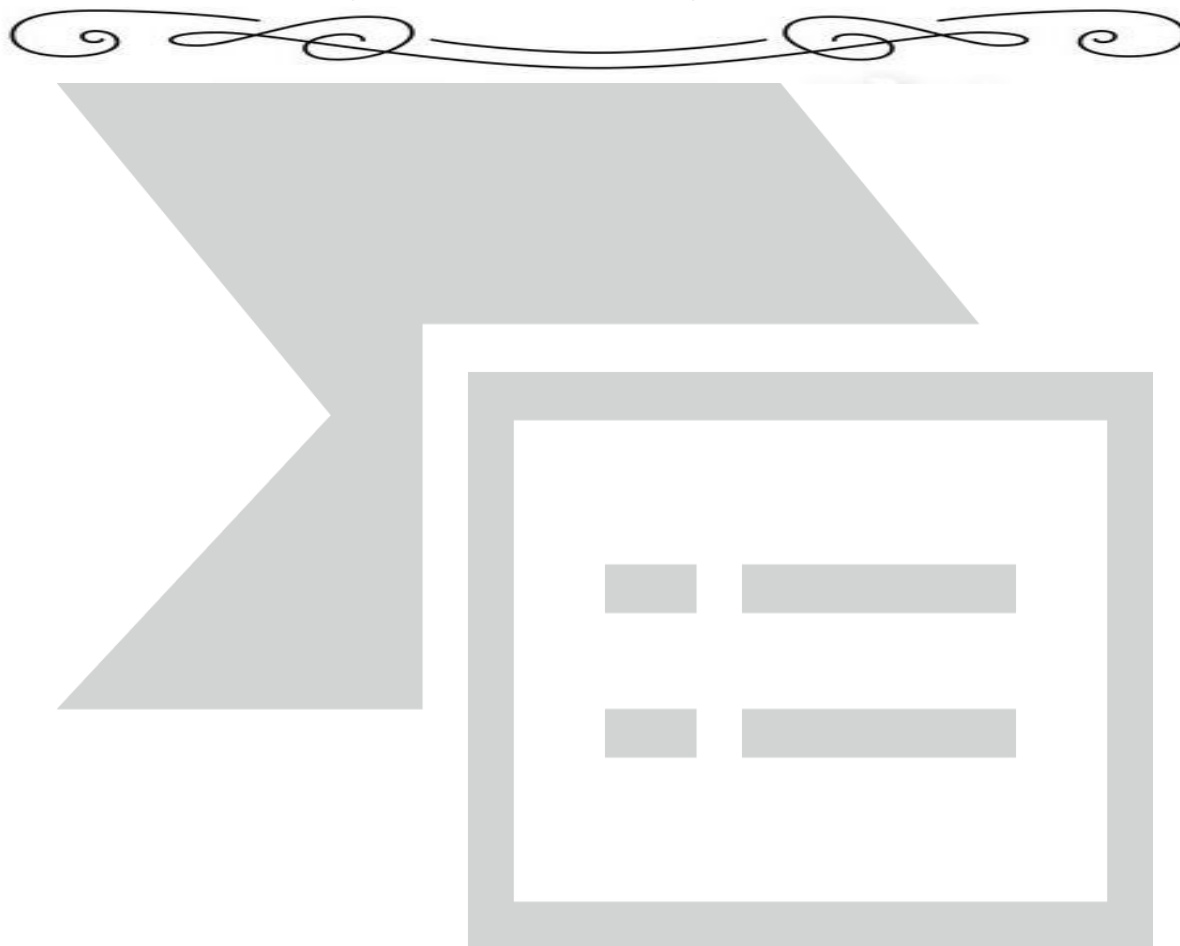
- підвищення професійних компетентностей / кваліфікації фахівців: проведено 1 819 навчальних заходів, що складає 85 % від загальної кількості проведених заходів;
- підготовка кандидатів на створення сімейних форм виховання дітей-сиріт та / або дітей, позбавлених батьківського піклування – 185 заходів (9 %);
- підвищення виховного потенціалу батьків, які виховують дітей-сиріт та / або дітей, позбавлених батьківського піклування – 121 захід (6 %).

Рис. 2. Кількість навчальних заходів проведених регіональними центрами соціальних служб за 9 місяців 2023 року, %
Джерело: [4].

Навчальні заходи з підвищення професійних компетентностей було організовано переважно для фахівців із соціальної роботи (33 % від загальної кількості учасників навчальних заходів) та працівників комунальних надавачів соціальних послуг (29 %). Достатньо високий є показник підготовки представників громадських організацій – 11 % (4 134 осіб) учасників навчальних заходів регіональних центрів були представниками недержавних надавачів соціальних послуг. Менше всього було охоплено навчанням працівників служб у справах дітей (7 % від загальної кількості учасників навчальних заходів) і управлінь/відділів з питань соціального захисту населення (6 %).

Тематика навчальних заходів, проведених регіональними центрами соціальних служб за 9 місяців 2023 року, переважно стосувалася таких питань: психосоціальна підтримка ветеранів, підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи; профілактика соціального сирітства; соціальний захист внутрішньо переміщених осіб; запобігання та протидія домашньому насильству та надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів (рис.3).

Рис.3. Охоплення учасників навчальними заходами РЦСС відповідно до тематики, кількість осіб
Джерело: [4].

Регіональні центри соціальних служб організують і проводять навчальні заходи, дослідження, розробляють методичні матеріали у тісному партнерстві з державними / комунальними закладами та установами. На час проведення дослідження (вересень 2023 року) регіональними центрами соціальних служб було укладено договори / меморандуми про співпрацю з закладами вищої освіти, інститутами післядипломної педагогічної освіти, центрами професійно-технічної освіти державної служби зайнятості. Регіональні центри у рамках співпраці з суб'єктами освітньої діяльності залучають фахівців закладів освіти на договірній основі до реалізації завдань діяльності центру; орендують приміщення для проведення навчальних заходів; замовляють фахівцям закладів освіти розробку навчальних програм та методичних рекомендацій, інформаційних матеріалів; організують проведення навчальних заходів для спеціалістів регіональних центрів та фахівців соціальної сфери регіону фахівцями закладів освіти [4].

Соціологічне дослідження 2023 року продемонструвало що організація навчально-методичної роботи регіональних центрів соціальних служб перебуває у процесі реформування і не повною мірою відповідає законодавчо визначеним нормативам, зокрема Типовому положенню про республіканський АР Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 479 [3].

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Відповідно до Типового положення основним завданням діяльності регіональних центрів соціальних служб є *навчально-методичне забезпечення* соціальної роботи та надання соціальних послуг у територіальних громадах, що включає сукупність таких компонентів: освітні і методичні матеріали, навчальні програми, інструменти та ресурси, що забезпечують підготовку і підвищення рівня професійних компетентностей фахівців соціальної сфери, а також організацію надання соціальних послуг мешканцям територіальних громади (табл. 1).

Таблиця 1.

Компоненти навчально-методичного забезпечення соціальної роботи та надання соціальних послуг

Компоненти	Напрями діяльності
Навчальні програми	розробка і впровадження спеціалізованих програм для навчання фахівців соціальної сфери, включаючи підготовку за тематичними програмами, підвищення кваліфікації та професійний розвиток
Навчально-методичні комплекси (НМК)	розробка комплексних навчальних ресурсів, що включають навчальні плани, програми, методичні вказівки, завдання для самостійної роботи, тестові завдання, що використовуються для забезпечення якісного навчального процесу
Методичні рекомендації та посібники	підготовка і розповсюдження навчально-методичних матеріалів, які містять рекомендації щодо методів і підходів у соціальній роботі, описання стандартів надання соціальних послуг, приклади кращих практик
Інформаційні ресурси	формування електронних баз даних, веб-сайтів, онлайн-платформ і бібліотек, які надають доступ до актуальної інформації, нормативно-правових документів, дослідницьких матеріалів і ресурсів для фахівців із соціальної роботи
Практичні інструменти та технології	розробка і впровадження інструментів і методик для оцінки потреб клієнтів, планування і здійснення соціальних втручань, моніторингу та оцінки ефективності надання соціальних послуг
Методи професійної підтримки та супервізії	організація системи супервізії, коучингу та менторства для підтримки професійного розвитку фахівців із соціальної роботи, обговорення складних випадків та обміну досвідом

Джерело: авторська розробка за [3].

Основними напрямками навчально-методичної роботи, що проводиться регіональними центрами соціальних служб на регіональному та місцевому рівнях є: інформаційне та методичне забезпечення роботи закладів / установ / організацій / фахівців із соціальної роботи, які надають соціальні послуги та реалізують соціальну роботу в регіоні; організація та проведення підготовки та підвищення кваліфікації фахівців соціальної сфери, посадових осіб органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; проведення підготовки осіб, які мають намір взяти на виховання дитину-сироту / дитину, позбавлену батьківського піклування та підвищення виховного потенціалу батьків, які виховують таких дітей тощо [3].

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Таблиця 2.

**Основні напрями та завдання навчально-методичної діяльності
регіональних центрів соціальних служб**

Напрямок	Завдання	Реалізація
Навчання та підвищення кваліфікації	<ul style="list-style-type: none"> ▪ організація та проведення підготовки та підвищення кваліфікації ФСР, посадових осіб органів виконавчої влади / місцевого самоврядування; ▪ проведення підготовки осіб, які мають намір взяти на виховання дитину-сироту / дитину, позбавлену батьківського піклування та підвищення виховного потенціалу батьків, які виховують таких дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - організація та проведення тренінгів, семінарів, вебінарів, курсів підвищення кваліфікації для фахівців соціальної сфери територіальних громад - впровадження програм навчання та підвищення професійної компетентності / кваліфікації фахівців соціальної сфери та батьків, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування - підготовка фахівців до впровадження новітніх методик та інновацій у соціальну роботу - підготовка кандидатів на влаштування у сім'ю дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування - підготовка тренерів із реалізації соціальних проектів і програм, проведення тренінгових навчань для ФСР
Методичне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інформаційне та методичне забезпечення роботи закладів / установ / організацій/ фахівців із соціальної роботи, які надають соціальні послуги та реалізують соціальну роботу в регіоні 	<ul style="list-style-type: none"> - надання консультативної допомоги ФСР щодо впровадження методичних розробок у практичній соціальній роботі - сприяння впровадженню державних стандартів соціальних послуг на рівні територіальних громад - інформаційна та методична підтримка роботи закладів / установ / організацій / ФСР - розробка та поширення методичних посібників,

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

		<p>рекомендацій, інструкцій, стандартів щодо організації соціальної роботи /</p> <ul style="list-style-type: none"> - надання соціальних послуг для ФСР - адаптація наявних методичних матеріалів відповідно до регіональних особливостей організації соціальної роботи / надання соціальних послуг у територіальних громадах
Впровадження інноваційних технологій	<ul style="list-style-type: none"> ▪ вивчення та впровадження у практику соціальної роботи передових інновацій та практик 	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження нових методик та технологій соціальної роботи та надання соціальних послуг, враховуючи національний та міжнародний досвід - поширення кращих практик соціальної роботи установ / закладів / організацій / ФСР, у тому числі щодо надання соціальних послуг - проведення наукових досліджень у сфері соціальної роботи, розробка та впровадження інноваційних підходів та технологій - співпраця з науковими установами та іншими організаціями для впровадження передового досвіду в практичну діяльність ФСР - організація і проведення науково-методичних та рекламно-інформаційних заходів з питань організації соціальної роботи та надання соціальних послуг
Інформаційне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ організація інформування громад щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства, недопущення насильства, жорстокого поводження з дітьми 	<ul style="list-style-type: none"> - підготовка та розповсюдження інформаційно-аналітичних матеріалів щодо впровадження соціальної роботи, розвитку соціальних послуг у територіальних

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

		<p>громадах</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформування жителів територіальних громад щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства, недопущення насильства, жорстокого поводження з дітьми - формування та наповнення баз даних щодо інформаційних та методичних матеріалів, які можуть бути корисними ФСР - поширення інформації про нові методичні розробки та ресурси соціальної роботи
Моніторинг та оцінка ефективності соціальної роботи та надання соціальних послуг	<ul style="list-style-type: none"> ▪ моніторинг впровадження та оцінка ефективності соціальної роботи та надання соціальних послуг на регіональному / місцевому рівнях, навчально-методичного забезпечення діяльності закладів / установ/ організацій/ фахівців із соціальної роботи 	<ul style="list-style-type: none"> - збір та узагальнення статистичних даних щодо надання соціальних послуг вразливим категоріям населення в територіальних громадах - участь у визначенні потреб жителів регіону / територіальних громад у соціальних послугах - аналіз виконання місцевих програм з надання соціальних послуг - моніторинг та оцінювання якості соціальних послуг відповідно до державних стандартів - моніторинг процесу впровадження навчально-методичного забезпечення та оцінка його ефективності
Формування системи соціальної роботи	<ul style="list-style-type: none"> ▪ даний напрям роботи не визначено Типовим положенням як одне із завдань діяльності РЦСС 	<ul style="list-style-type: none"> - інформування керівництва регіону/ територіальних громад щодо стану реалізації соціальної роботи та надання соціальних послуг - участь у розробленні та виконанні регіональних / місцевих соціальних програм та проектів - надання пропозицій

		щодо розвитку регіональних / місцевих соціальних програм - забезпечення координації роботи з територіальними громадами
--	--	--

Джерело: авторська розробка за [4].

Проте аналіз завдань, які, відповідно до Типового положення, має в реалізовувати регіональний центр соціальних служб, формує набагато ширший перелік напрямів діяльності, а саме: навчання та підвищення кваліфікації; методичне забезпечення; впровадження інноваційних технологій; інформаційне забезпечення; моніторинг та оцінка ефективності соціальної роботи та надання соціальних послуг; формування системи соціальної роботи на регіональному рівні. Основні напрями та завдання навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб, форми їхньої практичної реалізації, визначені Типовим положенням про республіканський АР Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб [3] наведено у таблиці 2.

Проведений аналіз основних завдань діяльності регіонального центру соціальних служб та методів їхнього практичного впровадження, визначених Типовим положенням [3], демонструє певні невідповідності. Зокрема, одним із основних завдань роботи центру є «організація інформування громад щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства, недопущення насильства, жорстокого поводження з дітьми» (пункт 6 Типового положення). У той же час положенням не визначено методи реалізації даного завдання (пункт 7 Типового положення).

Одним із важливих напрямів роботи регіональних центрів соціальних служб є взаємодія з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, спрямована на формування системи соціальної роботи та надання ефективних соціальних послуг у територіальних громадах регіону. Форми реалізації такої взаємодії наведено у пункті 7 Типового положення, в той же час цей напрям не визначено одним із основних завдань роботи регіонального центру соціальних служб.

Дані неузгодження потрібно враховувати при розробці положення про обласний/міський центр соціальних служб, формуванні напрямів роботи його структурних підрозділів та визначенні повноважень роботи фахівців центру.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Результати дослідження організації навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб засвідчили, що переважна частина центрів не провели реорганізацію своєї діяльності і неспроможні виконувати нормативно визначні завдання та функції відповідно до вимог чинного законодавства.

Проведений аналіз основних напрямів та завдань навчально-методичної діяльності регіональних центрів соціальних служб, методів їхньої практичної реалізації, наведений у статті, спрямований на підтримку процесу реформування системи соціальної роботи та надання соціальних послуг у територіальних громадах. Це стосується організації навчання та підвищення рівня професійних компетентностей відповідно до професійних потреб фахівців соціальної сфери, методичного та інформаційного забезпечення реалізації соціальної роботи на регіональному та місцевому рівнях.

Навчально-методичне забезпечення регіональними центрами соціальних служб організації соціальної роботи та надання соціальних послуг в першу чергу має бути

спрямовано на розвиток системи надання соціальних послуг у територіальній громаді відповідно до потреб населення, підвищення якості та ефективності соціальної роботи. Відповідно до сформульованих завдань, навчально-методична робота регіональних центрів соціальних служб має:

1) підвищувати рівень професійних компетентностей фахівців із соціальної роботи, працівників суб'єктів надання соціальних послуг, шляхом забезпечення спеціалістів актуальними знаннями та навичками для ефективного виконання професійних обов'язків та підвищення якості надання соціальних послуг через застосування сучасних методик та підходів;

2) підтримувати професійний розвиток спеціалістів соціальної сфери через системне навчання та обмін досвідом, заохочення впровадження інновацій та передових практик у соціальну роботу;

3) забезпечувати ефективне управління ресурсами, що передбачає оптимальне використання наявних ресурсів регіонального центру, мінімізацію витрат і збільшення ефективності роботи.

Стратегічним завданням реформування системи центрів соціальних служб є покращення якості життя населення – підвищення якості та доступності соціальних послуг для жителів територіальних громад, задоволення потреб вразливих категорій населення через кваліфіковану та ефективну соціальну допомогу.

Перспективним напрямком подальших досліджень є аналіз ресурсної бази забезпечення навчально-методичної роботи регіональних центрів соціальних служб та визначення умов ефективного управління ресурсами центрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бриндіков Ю.Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. Тернопіль, 2019. 559 с.
2. Горішна Н. Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи та підготовки соціальних працівників. *Social Work and Education*. 2017. Т. 4, № 2. С. 8–22.
3. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.09.2024).
4. Дослідження «Аналіз функціональної спроможності Регіональних центрів соціальних служб щодо методичного забезпечення організації соціальної роботи та надання соціальних послуг». ГО «Ліга соціальних працівників України». 2023. URL: <https://www.lswu.org/2023> (дата звернення: 30.08.2024)
5. Другов М. Форми та методи діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в напрямі адаптації підростаючого покоління до повноцінного життя в суспільстві. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць*. Вип. 2. Слов'янськ, 2015. С. 148–154.
6. Кузьміна М. Проблеми формування професійної компетентності соціальних працівників: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 1. С. 50–60. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.8> (дата звернення: 05.09.2024).
7. Нечипорук Л. Змістові орієнтири центру соціальних служб у профілактиці девіантної поведінки неповнолітніх. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. №1 (10). С. 14–21. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2023_1/4.pdf (дата звернення: 02.09.2024).
8. Петрочко Ж. Організація і здійснення регіональними центрами соціальних служб навчальної діяльності. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 3. С. 69–7. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.3.10> (дата звернення: 02.09.2024).

9. Поліщук В.А. Системний підхід до роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з формування здорового способу життя. *Таврійський вісник освіти*. 2013. №4 (44). С. 90–96. URL: file:///C:/Users/Peshn/Downloads/Tvo_2013_4_19.pdf (дата звернення: 30.08.2024).
10. Полянничко А., Іонова І., Знобей О. Соціальна робота з молоддю сім'єю в умовах центру соціальних служб. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 4(32). С. 1086–1096. doi: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)) (дата звернення: 24.08.2024).
11. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 27.08.2024).
12. Садовська Е., Ярошенко А. Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу: монографія. Хожув-Київ-Варшава, 2018. 158 с.
13. Садрицька С.В. Професійні компетентності соціальних працівників: зміна пріоритетів в умовах війни. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2022, № 12. С. 14–23. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2022-12-02>(дата звернення: 03.09.2024).
14. Сидорук І.І. Теорія і методика формування соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Луцьк, Тернопіль, 2021. 699 с.
15. Скачкова Г.С. Особливості сучасної професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць*. 2016. Випуск 3(48). С. 128–133. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/25448> (дата звернення: 29.08.2024).
16. Слозанська Г.І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. Тернопіль, 2019. 687 с.
17. Чернета С.Ю. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг: монографія . Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2022. 365 с.

REFERENCES

1. Bryndikov, B.L. (2019) Teoriia ta praktyka rehabilitatsii viiskovosluzhbovtziv-uchasnykiv boiovykh dii v systemi sotsialnykh sluzhb. *Doctor's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
2. Horishna, N. (2017). Cuchasni tendentsii rozvytku sotsialnoi roboty ta pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv. *Social Work and Education*. Т. 4, 2, 8–22 [in Ukrainian].
3. Deiaki pytannia diialnosti tsentriv sotsialnykh sluzhb: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.06.2020 r. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text>
4. Doslidzhennia «Analiz funktsionalnoi spromozhnosti Rehionalnykh tsentriv sotsialnykh sluzhb shchodo metodychnoho zabezpechennia orhanizatsii sotsialnoi roboty ta nadannia sotsialnykh posluh». НО «Liha sotsialnykh pratsivnykiv Ukrainy». 2023. URL: <https://www.lswu.org/2023> [in Ukrainian].
5. Druhov, M. (2015). Formy ta metody diialnosti tsentriv sotsialnykh sluzhb dlia sim'i, ditei i molodi v napriami adaptatsii pidrostaiuchoho pokolinnia do povnotsinnoho zhyttia v suspilstvi. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty: zbirnyk naukovykh prats*, issue 2, 148–154 [in Ukrainian].
6. Kuzmina, M. (2022). Problemy formuvannia profesiinoi kompetentnosti sotsialnykh pratsivnykiv: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid. *Vvichlyvist. Humanitas*, issue 1, 50–60. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.8> [in Ukrainian].
7. Nechyporuk, L. (2023). Zmistovi oriientyry tsentru sotsialnykh sluzhb u profilaktytsi deviantnoi povedinky nepovnolitnykh. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 1 (10), 14–21. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2023_1/4.pdf [in Ukrainian].
8. Petrochko, Zh. (2022). Orhanizatsiia i zdiisnennia rehionalnymy tsentramy sotsialnykh sluzhb navchalnoi diialnosti. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 69–7. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.3.10> [in Ukrainian].

9. Polishchuk, V.A. (2013). Systemnyi pidkhid do roboty tsestriv sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi z formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia. *Tavriiskyi visnyk osvity*, 4 (44), 90–96. URL: file:///C:/Users/Peshn/Downloads/Tvo_2013_4_19.pdf [in Ukrainian].
10. Polianycho, A., Ionova, I., Znohei, O. (2024). Sotsialna robota z molodoiu sim'ieiu v umovakh tsestru sotsialnykh sluzhb. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, issue 4(32), 1086–1096. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)) [in Ukrainian]
11. Pro sotsialnu robotu z simiamy, ditmy ta moloddu: Zakon Ukrainy vid 21.06.2001 r. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
12. Sadovska, E., Yaroshenko, A. (2018) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu: monohrafiia. Khozhuv–Kyiv–Varshava [in Ukrainian].
13. Sadrytska, S.V. (2022). Profesiini kompetentnosti sotsialnykh pratsivnykiv: zmina priorytetiv v umovakh viiny. *SOCIOPROSTIR: mizhdystsyplinarnyi elektronnyi zbirnyk naukovykh prats z sotsiolohii ta sotsialnoi roboty*, issue 12, 14–23. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2022-12-02> [in Ukrainian].
14. Sydoruk, I.I. (2021). Teoriia i metodyka formuvannia sotsialnoi kompetentnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv u protsesi fakhovoi pidhotovky. *Doctor's thesis*. Lutsk, Ternopil [in Ukrainian].
15. Skachkova, H.S. (2016). Osoblyvosti suchasnoi profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh. *VISNYK NTUU "KPI". Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika: zbirnyk naukovykh prats*, issue 3(48), 128-133. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/25448> [in Ukrainian].
16. Slozanska, H.I. (2019). Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do roboty u terytorialnykh hromadakh. *Doctor's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
17. Cherneta, S.Yu. (2022). Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty do nadannia sotsialnykh posluh: monohrafiia . Lutsk: FOP Mazhula Yu. M. [in Ukrainian].